

Internetsökning i en fjärdeklass

AnnBritt Enochsson

Publicerat i Utbilder¹ 3/4 2001

I våras avslutade jag det forskningsarbete som resulterade i min doktorsavhandling ”Meningen med Webben”. Som titeln antyder handlar avhandlingen om vilken mening som tillskrivs webben, men också om webbens meningsfullhet i skolarbetet.

Under läsåret 98/99 följde jag en klass med 30 fjärdeklassare när de arbetade med datorer och främst Internetsökning. Vid studiens början var tveksamheten mycket stor bland lärare – och även forskare - om barn i dessa åldrar överhuvudtaget klarade av att söka information på Internet och om de kunde hantera den stora informationsmängden. Trots detta fanns det lärare som lät sina elever söka med till synes gott resultat. Jag sökte därför upp en sådan lärare för att ta reda på vad hennes elever gjorde och hur de reflekterade när de fick möjligheter att arbeta med Internetsökning under en längre tid och med god vägledning.

Frågorna har handlat om vad Internet tillför skolarbetet, vilka sökstrategier eleverna använde och vilka skillnader de ansåg fanns i att söka i skolan och på fritiden. Frågor om trovärdighet och kritisk granskning fokuserades och ställdes i relation till elevernas bilder av Internet som system. Genomgående efterfrågades elevernas föreställningar och synpunkter via samtal i klassrummet och avskilda intervjuer. För övrigt tittade jag på hur de arbetade, lyssnade till deras samtal och diskuterade med klassläraren. I denna korta artikel kommer ett axplock av elevernas synpunkter och aktiviteter att presenteras.

Genomsnittstiden eleverna tillbringade vid en dator var ca 3 timmar/vecka och elev. Övervägande delen av den tiden satt de vid skolans datorer, där de hade möjlighet att arbeta en till två gånger per dag. Skolan, där eleverna gick, satsade på en IT-profil och var relativt välutrustade med datorer. För det mesta hade klassen tillgång till 6 – 8 Internetuppkopplade datorer och en gång i veckan tog klassläraren med halva klassen till en datasal där eleverna satt vid varsin dator.

Klassläraren försökte, så långt det var möjligt, att utgå från elevernas intresse i sin undervisning. Hon betonade starkt deras eget ansvar och tillät dem också att ta eget ansvar. Dialogen och diskussionen var centrala inslag i undervisningen och företeelser på elevernas fritid såväl som i skolan diskuterades livligt och blev underlag för vidare diskussioner och undervisning. Hon lät ofta eleverna pröva och upptäcka själva vilken hjälp de behövde för att gå vidare i sitt lärande, innan hon själv föreläste eller förevisade. Ett gott exempel på ett elevaktivt arbetssätt och en viktig del i att eleverna till exempel kunde utveckla sina resonemang om Internets trovärdighet.

¹ Utbilder är en tidskrift som försöker vara en länk mellan forskare och skola och utges av Karlstads universitet.

Vuxna är normen

Barns möjligheter att utveckla olika kompetenser ifrågasätts ofta. Vi har en benägenhet i vårt samhälle att se barn som en enhetlig grupp, vars mål är att utvecklas till vuxna människor. Vuxna är normen som barn hela tiden jämförs mot. Detta yttrar sig i frågor om barns ålder och framtida yrkesval. Unga människor blir sedda genom ett barnraster och har ibland svårt att bli sedda som individer. Barn får till exempel stå ut med att bli betraktade som mindre seriösa när de uttrycker att de föredrar information som är skriven med kort, lättläst text ledsagad av bilder. Sådant kommenteras med att barn vill göra det lätt för sig.

Jämfört med vuxna har barnen i stort sett samma krav på hur bra information ska vara beskaffad. Den ska bland annat vara tillräckligt fyllig, den ska vara aktuell och lättillgänglig. Man kan fråga sig vad skillnaden egentligen är mellan vuxna och barn ur det här perspektivet? Även vuxna vana sökare föredrar lättillgängligt material som går snabbt att ladda ner. Vuxna vill också ha snygg layout. Barn är även de angelägna om att det finns innehållsmässig substans i de sidor de laddar ner. Bilder underlättar förståelsen enligt de elever jag intervjuade och är inte en utfyllnad för att texten ska bli kortare. Vuxna informationssökare framhåller objektivitet som något eftersträvansvärt. Inga av eleverna säger att objektivitet skulle vara tecken på bra information. Däremot säger Matilda att man kan "hitta det som folk tycker (på Internet), i en bok är det ju bara en som har skrivit boken". Att objektivitet skulle vara bra ifrågasätter till exempel Stig-Roland Rask, lärare och Internetdebattör, som framhåller Internets subjektivitet som något positivt. "Subjektiviteten ger en emotionell närhet som fångar och berör"². Han menar att subjektiviteten är ett av de starkaste argumenten för att använda Internet i skolan. Det är då det uppstår verkliga möjligheter att reflektera över och värdera olika ståndpunkter.

Detta är hur informationen ser ut på ytan. Jag försökte gå djupare och fortsatte fråga vad som utmärkte bra information. Svaren jag fick kan delas in i tre kategorier av kriterier för vad som anses vara bra respektive dåliga webbsidor. I första kategorin handlar det om att tycka om eller inte tycka om. I den andra läggs nyttoaspekten till och eleverna pratar även om interaktivitet och nerladdning. I den tredje kategorin pratar eleverna dessutom om mångfalden av sidor på Internet och att det handlar om att välja. En bra sida har en mening för den som söker.

Flickor kan också

Skillnader mellan flickor och pojkar analyserades. I många studier framkommer att pojkar har ett större intresse för teknik än vad flickor har och att flickor är mer intresserade av vad tekniken kan användas till. På ytan såg det ut så även i denna klass. Så småningom upptäckte jag de teknikintresserade flickorna, som aldrig pratade om vad de gjorde. Överlag hade pojkarna

² Rask, S-R (1999). *Med eller utan filter? <Personliga funderingar kring etiken, pedagogiken, källkritiken och vuxenrollen när Internet kommer till skolan>* KK-stiftelsens skriftserie.

större vokabulär om tekniken oavsett om de kunde hantera den eller inte. För flickorna var det tvärtom. I klassen fanns det flickor som beskrev sig som familjens datorfixare, men det syntes inte i skolan – om man inte tittade noga. När klassen två år senare fick tillfälle att ge sina synpunkter på mina resultat, bekräftade åtminstone flickorna mina misstankar att det var viktigt för pojkar att kunna använda teknikord. Både flickorna och pojkarna i klassen svarar på ytan upp mot de förväntningar som ställs på dem: pojkar kan teknik och flickor kan inte teknik, även om det egentligen inte är så. Som lärare har vi en viktig uppgift att se under ytan och inte placera elever i förutbestämda fack, som de sedan har svårt att ta sig ur.

En del elever säger att de själva inte är så bra på att söka på Internet, men de har föreställningar om att man kan lära sig söka bättre än vad de själva kan och därmed utnyttja Internet mer. Det beror inte på bristande förmåga. De behöver bara träna mer. De har ändå idéer om vilken kunskap som behövs för att kunna söka och hitta bra på Internet. Det är dels praktisk kunskap dels kunskap som ger mening åt sökandet. De praktiska kunskaper som behövs är att kunna hantera datorn, känna till olika söksätt, veta hur söktjänstfunktioner används och att kunna språk. Det gäller också att kunna ta ställning till vilket söksätt etc. som kan vara användbart till just det jag letar efter. De meningsskapande kunskaper som behövs, enligt eleverna, är att ha ett mål, ett intresse, sakkunskap och källkunskap. Har man inget intresse har man inte lika bra sakkunskap och då förstår man inte lika bra. Hela Internetsökningsprocessen kan ses som en helhet, ett användbart redskap i det livslånga lärandet. De praktiska redskapen kan användas för att följa en vägbeskrivning: gör så och gör så, så kommer du dit. Inkluderas de kunskaper som ger mening kan redskapet användas även till att bana nya vägar, vilket öppnar helt andra möjligheter att själv ta ansvar för sitt kunskapande och därigenom utvecklas som människa.